

XV.

453.

22

1704, 19^e

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

PHTHISI,

Quam

In illustri Academia Fridericiana,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS
BRANDENBURGENSIS HÆREDE,
&c. &c.

EX DECRETO GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ
SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
MED. D. ET PROFESS. PUBL. ORDINAR.
h. t. FACULT. DECANI,

Promotoris sui maximè colendi,
PRO LICENTIA

Summos in ARTE MEDICA Honores & Privilegia
Doctoralia adipiscendi,

ad diem *Januarii MDCCIV. Horis ante & pomeridianis.*
Publice ventilandam proponit,

CHRISTIANUS FEDER,
RIGENSIS.

RECUSA, HALÆ MAGDEBURGICÆ,

LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr. 1722.

134

PROOEMIUM.

ETiamsi Democrito, ap.

Hipp. Epist. ad Damag. totus homo à nativitate morbus esse videatur, & reverà innumeris propemodum læsionibus partium & actionum sui corporis expositus sit; sunt tamen harum utique varii gradus, ut aliæ aliis non solum facilius ipsi eveniant, sed etiam gravius lædant. Inprimis autem præ aliis considerationem majorem poscere videntur illæ, quæ non solum pertinacius aliquam partem obsident, sed præcipuè nobiliorem, & quæ tum primariis, tum pluribus simul usibus dicata sit, quibus sine ruinâ sua corpus carere non possit. Quanta sit dignitas Pulmonum, imò quanta necessitas, ad ipsam vitam propius conservandam, neminem latet; non conservant enim tantum circulum sanguinis, sed juvant eundem maximoperè, dum magis ipsi bonitati sanguinis, quam nudo progressui, efficacissime velificantur. Unde quidem pulmones factos tectos conservari, plurimum interest totius Oeconomix animalis specierum respirantium; interim summa hu-

jus visceris teneritudo, plurimum utique exposita tanto promptiori læsioni, æque ac reliqua structuræ vesicularis configuratio, tanto magis periculo violationis viscus hoc exponere indies observantur. Quamvis enim per harmoniam motuum vitalium, à sapientissimo Creatore Naturæ impressam, non aded plane familiares admittantur læsiones hujus visceris penitiores; Cui rei etiam textura ipsa, summè flexilis & simul satis tenax, subsidium affert: Ingruunt tamen ipsis variæ & familiares injuriæ, per numerosas occasiones externas, quæ, sive neglectu, sive infarctu aut impetu, prævalentes, gravioribus etiam, & vix tandem superandis, non aliter viam sternunt, quam è parva sæpe scintilla, triste erumpit incendium, Gravissimus & omnium reliquorum difficillimus hujus visceris affectus, est PHTHISIS ubi semel ianidulata est; inprimis mora diuturniore actis radicibus, vix ullam spem veræ restitutionis in integrum, relinquens; imò, quod magni momenti est, medicationibus plerisque, facilius in deterius, quam in melius, progrediens. Hujus morbi pertractatio cum dignum thema præbere possit, in quo Medicus peritiam suam practicam, æque atque scientiam theoreticam, comprobare valeat, visum mihi est non contemnendum operæ pretium, ut illam pro Specimine Inaugurali eligerem. Exequar etiam hoc meum propositum, quantum fieri potest, succincta deductione, quam sine ulterioribus ambagibus auspicari aggredior, Divinam benignitatem humiliter venerans, ut huic meo proposito benedictione sua & animi viriumque exoptata directione Clementissime favere dignetur.

CAP.

Phthisis quid propriè sit & dicatur.

Nominum rationem exquisitiorem, in primis, ubi aliquid lucis ipsi designatæ rei indoli fœnerantur, nemo improbaverit; At prolixum in illis esse, præcipuè, ubi non æque respondent rei denotatæ, necessarium non existimamus. Græcum nomen esse *Φθίσις*, à *Φθίω*, *consumor*, *absumor*, *fatisco*, & *abesco*, Grammaticis notum est; Interim nostrum affectum juxta suam speciem ne attingere quidem nedum exhaurire, Medicinæ vel primos apices dictis nihilo minus perspectum. Quamvis enim dici posset, quod illa *Consumptio* quam *pulmonalis* Phthisis universo corpori tandem inducit, hoc nomine quasi *κατ' ἐξοχῆν* notari possit; quia nulla alia, neque certior sit, neque fortior, neque pertinacior, imò omni curationi difficilior, sive, ut rem sine ambitu eloquar, ab omni vera & perfecta restitutione alienior; Negari tamen non potest, quod, sive composito quocunque, sive etiam libero quolibet primitivo vocabulo, pari jure, certa hæc species morbi, denotari potuisset.

Sicut sunt Græcos *Latini*, nescio, an de libertate loquendi desperantes, ut planè etiam nomen *Græcum* retinuerint; Imitati verò Græcos Germani, dum die *Schwindsucht*, appellant.

In verbis faciles esse, modo in re conveniamus, admodum cordatè jubet *Galenus*; Interim *Homonymiam* matrem esse confusionis, quisque facile agnoverit. Sanè verò, licet vocabulum *Phthisis*, hæctenus in Schola Medica satis certò speciem hanc morbi, nempe *pulmonalem* affectum, non verò totum Genus *tabidarum* consumptionum, solenniter designet; Insuper etiam ipsi circumspectiores è nostris *Germanis*, distinctionem constituent inter *Schwindsucht* & *Darrsucht*:

sucht: Exhibet tamen non tam nomen, quam ejus forte occasione, ipsa res hoc nomine directè & ad literam significata, trivialium Practicorum turbæ, negotium subinde fati pro patientibus periculosum, dum *Hecticam* hypochondriacam, cum *Phthisi* à *pulmonibus* ortum trahente, confundentes, *traumaticorum* (quamvis etiam ad *Phthisin* veram irritò, ad antiquam etiam noxiò) abusu, *hecticæ* & certissime & gravissime nocent.

Verbo, affectum *Pulmones* exulceratos foventem, solum à præcipuò *Symptomate*, nempe *hectica tabe*, seu *consumptione*, absoluto vocabulo insignire, certè minus conveniebat. Unde propemodùm, melius facere videntur, qui *hecticam* consumptionem à diuturno *renum* ulcere corpori evenientem, cum addito, *Phthisin renalem* appellant, restrictò hæc ratione, sincerò interim, significatu *Phthiseos* seu *consumptionis*.

Quicquid horum sit, recidit tandem negotium eò, ut sciamus, quod utique vocabulo *Phthisis* denotari soleat *ulcerosus pulmonis affectus*, cui sensim *tabes*, *exereuatio*, sive ut vulgus interpretatur *consumptio* corporis, succedit & complicatur.

CAP. II.

De

Phthiseos verâ constitutione & simul differentiâ ab Hectica.

Diximus quid vocabulo *Phthisis* designetur nempe *ulcerosus pulmonum affectus*; Poscit rei conditio, ut verum sensum hujus nostræ descriptionis pariter enucleemus. Vulgo dicunt, *Phthisis est ulcus pulmonum*. Sed profectò merito distinguendum esse arbitramur, inter *ulcerosum*, & *ulceratum*; inter *collectionem*, inquam *corruptio* ni in *ulcus proximam*, imò *lentior* e tali corruptione jam infectam:

439.

☉ (7) ☉

Etiam: & inter ipsum jam erumpens, & planè *absolutum ulcus*.

Tantò magis autem iustissimam iudicamus distinctionem, sicut ipsæ res utique differunt, inter ulcera *citò* erumpentia, & valde *depaucementia*, & contrà diù *laxantia*, & cum etiam eruperunt, *segniter* progredientia.

Qui veram & realem ulcerum indolem intelligunt, per spectum satis habent, quam *ἀνάγως* loquantur, qui etiam axiomatice auctoritate, edicere volunt, *ubi pus, ibi ulcus*. Cum pro rei veritate, adeoque fundata in veritate rerum discretionem, potius verum sit, quòd *ulcus*, nempe *proprie* sensu, non sit, ubi verum & purum *pus* generatur & procedit: Quandoquidem in hoc, in puris, inquam, efformatione & proventu, tota differentia *apostematis* seu *abscessus*, ab *ulcere*, quatenus *abscessui* contradistinguitur, fundatur, imò consistit.

Ex eodem fonte fluit, quòd *abscessio* sive *suppuratio* quidem, non nisi *sanguiferis* partibus; *ulceratio* ex sanguibus, mollibus tamen, & humidis, conveniat; sed & ne *ulcus* quidem *ἀνωον*, ex abscessu *ἐπιούω*, citra summam difficultatem fieri possit: Cum *ulcus* absolutum, in *exsanguis* parte genitum, sponte quidem nunquam, difficulter etiam arte, aut casu, in *suppurationem* vergat.

Hæc ipsa interim differentia, completitur sub sese adhuc alias, etiam altioris indiginis pro *Pathologia Medico chirurgica*, diversitates. *Primo* enim, *suppuratio* absolute requirit *inflammationem*; *Secundo*, est longe *brevioris*, imò præcipit *successus*; & quod ex eodem fundamento fluit, *copiosiore* intrà breve tempus, diffusionem, generationem seu proventum materiæ conspicua: *Tertio*, longe præsentioris *periculi* ad gravissimam *spbacelofam* degenerationem: *Quarto* si his circumstantiis, quacunque de causâ, *febris* accedat, *inflammationem*, *acutam* indolem parturiens: *Quinto*, si corruptæ portionis, *generati puris*, non suppetat exitus, & *cerrissimi*, & *prom-*

440

☸ (8) ☸

promptissimi & gravissimi nempe Iphacelosi, exitus ferax. Sex-
to, materia, vero atque puro *abscessui* generando idonea, ul-
tra tempus satis exiguum, sine corruptione intus perflittere
non possit. Quorum omnium contrarium, aut certe pluri-
mum diversum, contingit in constitutione *strictè* dicti *ulce-
ris, & ulceroſæ* tam *d'ſpoſitionis*, quam *corruptiois*.

Quid enim familiarius est, quam *externa* etiam *ulcera*,
æque atque *Pb. hiscam pulmonum* læsionem, non per unum,
sed plures etiam *annos*, sine spectabili, aut à post facto cre-
dibili, progressu depascendi, ita tranquillè, atque placidè
perennare? Neque hoc solum, sed inveniuntur toto die
in cadaveribus, à violenta, aut. quacunque certè alià causâ,
demortuis, nodi tales & *collectiones mucido-scirrhusæ*, in pul-
monibus, maxime avellanæ capacitatem æquantes, in meci-
tullio etiam tophaceam duritiem, seminis cannabis & am-
plius magnitudine continentis, quorum possessor, dum vi-
veret, vix ullam suspensionem male affectorum *pulmonum*, sibi
aut aliis formaverat.

Conspicua tantò magis est hæc res, in *ovillo* genere; si-
quidem in horum *pulmonibus*, satis familiariter inveniuntur
hujus indolis *nodi*, qui si attentiore scrutinio evolvantur:
cavitatem capacem, cum infarctu *tenacis mucii*, exhibent, am-
bitum verò, vesiculæ formâ, ad avellanarum capacitatem
distentæ, monstrant: quæ interim non solum reliqua pul-
monum texturâ densior, sed & satis sæpè ad *cartilagineam*
asperitatem appropinquantis *duritiei*, reperitur, cum con-
spicua communicatione *tubulorum asperæ arteriæ* bron-
chialium.

Necessitas ipsa postulat, ut hæc res solertius allegentur.
postquam omnino hinc maximè pender non solum *diuturna*
ista subinde phthiſeos *duratio*, & lenis atque languidus suc-
cessus; sustentata videlicet ab hujusmodi dispositione so-
lum *ulceroſa*, nondum absolute in actum deducta; sed etiam
factâ omninò jam *actuali* ulceratione, ex nimio sæpè *lentore*
atque

atque segni progressu, sese exerens: quando *sanguinea* vascu-
la non simul erosa sunt, ideoque sanguinis concursu præsen-
tior corruptionem, qualem ipse format & subit, non reci-
pit, nedum, ut inferat.

Hæc certe, ad universam *ulcerum* indolem pertinens,
ulcerosa dispositio, ad actualem hujus generis corruptelam
subeundam, minime præceptum aut prompta, est illud, quod
sub *abscessuum latentium* nomine designasse videtur *Secreta*,
quando *Hæctice* causam illis adseribit.

Certe, modo ipsi pari jure licuerit *Abscessum* pro *ulcere*
accusasse, quo alii, etiam claflice, *pus ex ulcere*, nempe aquam
ex pumice, eliciunt; quoad ipsam rem, de vera *Hæctice*
causa certiora attulit, quam alius quisquam: Quapropter
etiam ratiorem certe merebatur censuram, quam illam tan-
quam blasphemiam imputationem, quod Veteribus hoc mi-
nus perspectum esse putaverit.

Interim, sicuti hæc res maxime in culpa est, ut ipsi quo-
que *pulmonum ulcerose* constitutioni, *hæctica* cum consum-
ptione *tabida* accedat; Ita ex eodem fundamento, notanda
venit utique differentia *Hæctice* in genere, & imprimis diver-
sarum ejus *specierum*, à *Phthisi*, quatenus totum affectum il-
lum *pulmonum*, aut magis præcipuam ejus partem, proprium,
inquam, *pulmonum vitium*, significare debet *Phthiseos* voca-
bulum.

Quantum autem differat *suppuratoria* congestio in pulmo-
nibus, ab *ulcere Phthiseos* autore, nemini ignotum esse potest,
qui differentiam inter *Vomicam Pulmonum*, & *Phthisin* intel-
lexit. Quamvis enim è *Vomica*, æque ac *vulneribus* pulmo-
num, *Phthisis* ortum trahere, iisque succedere satis sæpe so-
let; tam evidens tamen est differentia rei succedentis, à præ-
cedente, ut prolixiore distinctione nusquam opus esse vide-
atur. Ceterum quamquam verum sit, ex incommodis et-
iam *diutius* in pulmone perceptis, *Vomicam* tandem erum-
pere; tamen nulla justa consequentia hinc inferre licet,
quod

quod ipse actus *suppuracionis*, tam segni successu, *septimana- rum* imò *mensium*, demum absolvatur; Longè enim indoli *suppuracionis* convenientius est, ut alteri, hæcenus magis *ulcerose*, legniori, nondum in corruptionis plenum actum deductæ, collectioni, ex accidentali aliqua occasione, magis præceps tandem & *inflammatio* & *suppuratio* supervenerit. Unde quidam etiam *Vomica* Pulmonum vera, inter tot *Φίσησιν* exem- pla, revera rari est proventus, & insuper circâ tempus, quo tandem vel erumpit, vel æger illa adhuc conclusâ, interit, facis acri *inflammatoria* febre stipata. Magnæ vero diffusionis suppuracionem in pulmonibus, intrâ parvum tempus, sine exquisitè *Peripneumonica* febre *sanis antehac pulmonibus* im- mediatè obtingere, *παράλογον* est.

CAP. III.

Historia Phthiſeos.

Medicina niti debet *Ratione & Experientia*: *Ratio* nempe cum *Experientia*, i. e. Veris facti circumstan- tiis rectè conspirare, ne quid amplius sit in suppo- sitionibus *speculationis*, quam *Experientia* reverà si- stat; Nec in circumstantiis *Experientie* aliquid abundet, cujus concursui non respondeant *Rationes* illæ, quæ vel universis reliquis circumstantiis, quadrare viderentur: Quandoquidem non magis in *Jure*, quàm in *Physica*, æque ac *Arithmetico*, quin universa *Mathesi*, minima quoque circumstantia, vari- at rem.

Sunt certè in *Phthiſi* etiam variæ hujusmodi circum- stantiæ, quæ superficialibus hujus morbi rationibus reddendis, multis modis adverſantur. Producimus, suffragante et- iam de reliquo ipſo rei ordine, *primo loco*, *frequensiam* hujus morbi, quanta cunque de reliquo sit, certè immane quantum *minorem*, quàm ex illis trivialibus traditionibz, quod ab *acri- monia* irritante, erodente, ortum ducat, sequi debebat.

Cer-

443.

(II)

Certe enim, quod merito *secundo* loco ponimus im-
menso etiam numero, qui inter halitus *corrosivos*, tam pulve-
rulentos, quam vaporosos toto die, longo tempore, quin
maxima totius suæ vitæ parte versantur, *Phibisn* tamen
non incurrere, quotidiana monstrat *Experientia*. Et quam-
vis etiam aliquis numerus hominum, hujusmodi rebus ex-
positorum, *Phibisn* experiri observetur, non fit hoc tamen
nec ita *cerid*, nec ita *promptè*, ut inde ad *immediatam* efficaci-
am *corrosivam*, ullo jure concludere sit integrum.

E contra illud quidem longè magis ipsius *Experientia*
observatione innotuit, quod de illis, qui *tussi* diutius aut fre-
quentius obnoxii sunt, numero majore, quam antè dicti,
in *Phibisn* prolabi soleant. At verò, *tusim* simpliciter *acri*
& vellicanti irritationi imputare, & simplicior *tenacitatis*, &
inprimis copiosæ, proventu, & talium humorum, vel sim-
pliciter liberam viscularum pulmonalium expansionem
obruentium, debitæ excussioni, efficaciam ad provocandam
tusim, denegare utrinque tam rationi, quam *experientiæ*
adversissimum fuerit, vel solius simplicissimæ aquæ, temerè
in asperam arteriam illapsæ, quotidiano exemplo.

Interim, quod hanc etiam circumstantiam maximope-
rè limiteet & restringat, est ingeps illud *experientiæ* certè,
sed nescias, utrum magis Medicis, quàm plebi, notæ, nego-
tium, quod etiam maximè *tussiculosus*, & sanè *tenacior* &
copiosiore humorum in pectus irruentium proventu
malè affectis, sive planè *teneræ*, sive admodum *provehæ* *ata-*
tis, hominibus, *Phibisn* tamen vera, longe rarius eveniat,
quam illis, de quibus jam dicemus.

Nempe, quod vix non princeps est genus circumstan-
tiarum, ad *Historiam Phibiseos* pertinentium, *ceriæ* demum
Ætati, præ omnibus aliis circumstantiis, inprimis imputan-
da est *Phibisn*. Quod idem non fefellit solertiam Antiquissi-
morum, *Hippocratis*, & è quibus sua fortè haufit; Unde, tam
III. *Aph. 29. Juvenibus Tabem, Q&isw*, inquam, præ aliis *æta-*

444

tibus, obtingere tradit; & ne cuiquam *ætatis hujus periodus* crucem figeret, definit hanc prorsus *numero annorum, V. Aph. 9.* quod totidem verbis iterum ponitur *VIII. Aph. 7. & Coac. Prænot. Text. 439.* nimirum *ab anno XVIII. ad XXV.*

Reddit palmam huic circumstantiæ ambiguan, altera; à solertissimo nostro *Senæ*, allegato illo *Aphor. 29. Sect. III.* non solum longe peritissime allegata, sed ordine etiam prorsus experimentalis & rationalis, collocata. *Juvenibus*, inquit, (nempe præ aliis ætatibus) familiarius ingruunt *sanguinis spuitiones, Phibises &c.*

Ut incredibilem illam suam solertiam & circumspèctissimam peritiã & experientiam, solerter imitaturæ posteritati, penitissime imprimeret, obsignat Aphorismam expressione illa, attentionem prudentem maxime merente, quod, licet *Juvenili ætati etiam alii morbi*, & varii quidem, satis facile conveniant, maxime tamen (*paludis, potissimum, præ aliis, antedicti, Hemoptysis nempe Tabes, Febres acute.*) Quid vero aliud hoc est, quam ipsa re dixisse, quod *Hemoptysis & Tabes* non solum præ aliis ætatibus sed etiam præ aliis morbis, eveniant præcipue *Juvenibus*.

Sicut autem res ipsa in hodiernum diem observationi huic peritissimi *Senis* suffragatur; ita merito subjiçienda est observatio illa populi nostratic, quod *pueri* cum primis, quin etiam *puelle*, qui sub illa sua ætate, nimium frequentibus atque *promissis* in primis autem *copiosis narum hæmorrhagiis* laborant *Phibisi* expositi sint. Dicere solent: *Es ist ein schwindstichtiger Junge*, *Es wird nicht alt werden*, *Es ist die klare Schwindsucht mit Thm. ic.* Quamvis enim hoc de *Atrophis* velut à priori, intelligere videri possent, quod etiam aliqui vel diserte faciunt, *Es könne nicht zunehmen, blute sich alle Kraft aus dem Leibe raus. ic.* Testatur tamen vera experientia etiam à *posteriori* quod *pueri* jam hac ipsa sua ætate enormibus sanguinis eruptionibus affecti, revera *Phibisi* subinde obnoxii evadant; Non tamen æque immediate ab his sanguinis

041 775.

guinis eruptionibus, quæ *per nares* procedunt; sed tunc demum maxime, quando hæc evacuatio, quacunque occasione, sponte, vel imperita arte, ipsis *supprimitur*. Quod adeo verum est, ut etiam illi adolescentuli, qui non tam plane enormibus, sed tamen *copiosis narium* hæmorrhagiis obnoxii fuerunt, cessantibus his, omnino certissima mox *in pectore* incommoda hinc incurrant atque perferant, & facile *vere Phthifici* evadant.

Neque vero solum *etas*, sed tanto magis etiam *sexus* Phthisi magis expositus deprehenditur *femineus*; vix tamen aliter, quam si negotium excretionis *menstruæ* graves defectus patiatur: quod ipsum, cum præcipua sui parte *annos* illos complectatur, quos *Hippocrates* Phthisi magis expositos observavit, tanto minus mirum hinc est, quod plus uno nomine, huic *sexui* Phthiseos periculum præ altero impendat.

Ut autem experientiam circa hæc negotia quovis modo exhauriamus, tenendum præter hæc dicta, omnino est, quod & *etas* & *sexus*, quælibet alia paucillo remotior dispositio, (cujusmodi sunt *Pleurora*, cum habitu corporis *cholericæ* & *cholericæ-Melancholicæ*) non æquali propinquitate, ad Phthisin disponant hominem, quam undecunque, sive externa vi, si interno motu aut impetu, ad *Evacuationem aequalem* tendentes, tanto magis autem jam eo deductæ, *commotiones hæmorrhagicæ* sive copia, seu cum primis *frequentia*, in qualemcunque *habitu* deductæ. Tales enim reliquæ dispositioni vere colophonam adjiciunt.

Inde enim est, quod non solum *femini*, ab interna illa sanguinis solita evacuatione suppressa, sed *Viris* etiam, ab *hæmorrhoidalibus* moliminibus & excretionibus titubantibus, *pectoris* angustia, oppletiones, *Phthisin* minitantes, & quandoque parientes, velut impetu facto, ingruant. Tanto magis tamen, si jam prægressa *juvenili* ætate, quod quidem tali-

440

libus admodum solenne est, congestiones ad pectus familiar-
res habuerint.

Qui jam actuali *Phthisi* obsidentur, habent utique inter
se mutuo diversam constitutionem in eo, dum alii vehe-
mentioribus, & brevi tempore patientem maximè debilitanti-
bus & extenuantibus symptomatibus infestantur; Alii verò se-
gnissimè viribus & corpore fatiscunt, imò quantumvis sensim
contabescunt, vires tamen, quantumcunque vegetiores re-
tinent, & non nisi per intervalla graviùs habentur, Vere, Au-
tumno, tempestatibus, aut externis injuriis exacerbato magis
morbo.

Tussium vix non omnes, & plerique acriùs; alii cum
multa excretionem, alii cum pauca: cum nulla, vel per initia, vel
in fine. Recte enim sane Hippocrates, VII. Aph. 16. *A puris*
sputo, Phthisis, & fluxus: Postquam vero sputum retinetur, mo-
riuntur.

Colorata, odorata, purulenta, minimè omnibus obtin-
gunt sputa; nempe nec illis, quibus *ulcus* nondum absolute
consummatum est, nec illis, quibus nudum & *simplex* ulcus
bronchiorum, aut membranaceæ pulmonis portionis, citra
sanguinis concursum adhuc perstitit; In contraria enim con-
stitutione, tantò magis invalescit corruptio quantò major
est sanguinis communicatio: Et tamen differentia, ut *pauca-*
ritas sanguinis, tantum ulcerationis *acrimoniam* intendat; A-
bundantior sanguinis concursus, vel *suppurationem* inferat,
vel *Sphacelum*, vel *Hæmoptysin*, & hanc aliquando etiam inco-
ercibilem & lethalem.

Phthisicis, post omnes corporis partes, non solum ul-
timo loco *facies* extenuatur, sed quodcumque hæc illic
lorum calor exasperatur & turgidior, & florido colore conspi-
cua illa evadit. Pari ratione & venæ circa caput tum alias cum
inprimis in febrili tali exacerbatione, turgent.

Præcipuum autem, & symptoma, & signum esse solet
phthisicæ pulmonum constitutionis, si non solum ab intem-
pe-

perie aeris angustia atque *tussis* augetur; sed etiam ab arbitraria atque voluntaria *profundioris respirationis* attractione, tum exacerbationem talem tussis atque pressiois sentiant, tum plane aliquando, certam quasi sedem alicujus impedi-
menti renitentis distinguant.

Qui reliquis Phthiicos symptomatibus absque *copiosa exspiratione* laborant, illi quidem commodius aliis durare solent; his si intempestive ingestis expectorantibus, immoderatio congestio ad pectus inducatur, citò pejus habere deprehenduntur: imò facile, non tam *ulcerationis*, quàm *suppurationis*, impetu corripì, & sæpe in præsentius mortis periculum, imò lethalem eventum citatiorem, conjici solent.

Sicut *excretionum sanguinis* consuetarum suppressiones, & evocare, & asperiores reddere solent Phthisin; ita ratio suadere videtur. quod moderatæ atque tempestivæ illius *ventilationes*, è contra, ventilare morbum possint, & exacerbationes ejus, *imprimis præveniendò*, mitigare. Confirmat hoc sane experientia: quæ eadem simul satis docet, quod *in exacerbationibus* phthiicos *imprimis inflammatoriam febrem* jam validiorem excipientibus, temerè susceptæ Venæ sectiones, periculosæ, in ò aliquando præsentiore effectu lethales sint.

Veræ & indubitatæ Phthiicos, veram atque solidam *curationem*, pauca certè Relationes commemorare audent; Aliis verò quæ audacissimè hoc faciunt, fidem detrahunt, vel dissimulatarum verarum morbi circumstantiarum, vel allarum alienarum, defectu, *Suppur. ascensu* pulmonum affectu, atque ac insignia etiam illorum *vulnera*, restitui, citra summam difficultatem, docet experientia. Cum tamen *speciale robur* patientis, & huic faventes plane peculiare circumstantiæ, *imprimis circa quantitatem & commotionem sanguinis*, adeò perplexæ communiter, una requirantur, *in ambiguo* semper posita esse solet hæc ipsa quoque curatio, & qualisque ejus successus.

Solent utique Phthiici expositi esse frequentioribus He-
li-

748

(15)

Et suæ complicatæ *exacerbationibus*; Hæ ipsæ vero, quoties admodum frequenter & fortiter exasperantur, eo magis diffundi & increbescere solet corruptio, & *brevior ad lethalem exitum* fieri periodus.

Exitus ipse lethalis, contingit, vel acerbior tali *febrili* progressu, magis *inflammatorio*; qualem veteres comprehenderunt sub censu *hecticarum* cum *putrida* complicatarum. Sin autem etiam languidissime exeat ad mortem morbus, languescens indies viribus, tandem, ut ajunt, ellychnii instar, cui nutrimentum deficiat, placide atque tacite extinguuntur.

Illis, quæ de *juvenilis ætatis* dispositione ad hunc affectum superius adduximus, addendum adhuc est, quod hæc ætas, non solum facilius corripiatur, sed & intemperantius afficiatur, Phthisi; adeoque & facilius & violentius illa interimatur. E contra *seniores*, alacritate illa ac impatientia corporis & animi motuum, juvenili, non adeo amplius affecti, vel ipsam Phthisin, longe patientius & tranquillius sustineant, si vel à prægressa ætate, vel à fortuita quadam causa externa, contractam, in istos annos transtulerint, modo à fortuitis graviorum exacerbationum occasionibus sibi caveant.

CAP. IV.
Constitutiones Phthisi inter-
mortuorum.

CAdaverum post mortem spontaneam sectiones, ad illustrandam Pathologiam medicam plurimum posse, ut in genere nemo negaverit, ita tamen in specie tanto majorem utilitatem sine dubio afferre possunt in ejusmodi morbis, ubi abstrusior quædam ratio atque minus solita, adeoque raro constitutio adesse apparet: quam neque aliis ejusdem indolis affectibus, neque propriis eviden-

021449

rioribus symptomatibus satis æstimare integrum videatur. Eodem intuitu non contemnendæ certe sunt, *rariores* Observationes, in variis morborum generibus deprehensæ; Minimè tamen, quod sæpe, sed perperam sane fit, è rarioribus ejusmodi, mox suspiciones, nedum conclusiones, de communibus & simplicioribus, sive talibus, sive tantum similibus affectibus, eliciendæ.

Sanè vero illi, qui Præceos cum circumspectione studiosus atque peritus est, non potest; non innumeris exemplis diluescere, quantum incommodi Pathologiæ Medicæ, forte ab ultimo triente præteriti seculi, attulerit, neglectio illa distinctionis, inter illud, quod *familiariter*, & quod *raro in Praxi* occurrit. Ita enim *specialissimorum* casuum frigida immixtio, in morborum trivialium & obviorem, *communem* & maxime consuetam fiendi rationem, perplexum reddit tyronum de ejusmodi rebus conceptum: Imò quod minus adhuc decuerat, pervertit ipsam morborum solenniorem & communem historiam. Ego certe ad solidam doctrinam & informationem Præceos, quam maxime pertinere, cum D.D. Præsides sentio, ut vel in quorumlibet morborum Historia tradendâ, curiosè simul attingatur, an etiam illa *species morbi*, admodum *sæpe & familiariter* hominibus obtingat? cui deinde adjungi possit, *qualibus præcipue hominibus, temporibus, locis*, &c. familiariter accidat, &c.

In nostro negotio *consummata Phthisis* mortuorum corpora, exhibent semper ferè *ulceratam pulmonum* corruptelam; Quos vero Phthisicos alio morbo aut casu interire contingit, illi si fecentur, exhibent etiam subinde tolerabiliorem, & magis *inchoatam*, quam *consummatam* ulcerationis conditionem, *scirrhus, nodos scirrhoso-mucidos* &c.

Possemus numerum locupletem ejusmodi exemplorum transferbere ex aliis authoribus, nisi hoc esset actum agere, cum labore hoc jam optime defuncto sit *Theophilus Bonnet* Opere jillo, ab aliis ejus lucubrationibus, *quantum lenta solent*

C in-

430.

inter viburna cupressi, eminente, Sepulchreis, sive Anatomia, Practica.

Inter insignes *Phthificæ* absumtionis casus, est *ingens* visceris hujus corruptio, & illa quidem duorum generum. Altero enim casu, *acutius febre*, & inflammatorio-suppuratoria corruptione, breviori tempore absumitur & *in pus simplicius* convertitur, magna pulmonum portio: Altero vero modo, minore *Febris* aut inflammationis impetu, adeoque etiam *longo tempore*, fatiscit sensim, ingens pars pulmonum, *in serosum liquamen*, vix quidquam insigniter *olens*, neque *cruentum*, neque, ut aliquo jure pro vere tali agnosci possit, *purulentum*. Habentur utriusque exempla apud Authores. *Prioris* apud *Forestum* Libr. 2. Obs. 37. *Heurnium* Obs. 3. & 17. *Platerum* Observat. 13. pluribus uno exemplis. *Posterioris* generis historiam affert *Cardanus* Part. III. De *Caus. &c. Morbor.*

Quamvis autem longe plurimi *Phthificorum*, ab insigni corruptione, majore morbi impetu emorientes, sinceriore *suppuratione*, per inflammationis atque febris coortum prædominium, ad mortem deducti legantur, testante magno numero in hoc conspirantium *Observationum*, à laudato *Bonneto* conquisitarum: Non tamen ita absolute rarissimum esse, illum quoque casum, quo pulmones non æque in verum *pus* fatiscunt, persuasit mihi propria *Experientia*, qua in cadavere *Viri*, qui *segni* phthisi, cum fluctuatione in sinistro latere, perierat, *sinistrum* pulmonis corpus, quantum quantum *Mediaſtino* à dextro separatur, univèrsum absumtum vidi, neque quicquam ejus loco, nisi largam quantitatem tenuis liquoris reperi, *lacteæ* penitus, eaque profus æquali albedine conspicui: altero pulmonis latere, quod forte haud multo minorem admirationem merebatur, nullò profus indicio à vera sua integrare declinante. Quem etiam casum *Excell. Dn. D. Heldio* non ita multo post tempore, exposui.

Quam-

Quamvis autem dicta hæc corruptio duorum generum, Phthificos præsentiore pulmonum destructione ad mortem deducat; tamen etiam exempla non desunt, ubi Phthifis mortem induxit, solo proventu adhuc *crudorum* tuberculorum, nondum in ulcus actuale deductorum, cujusmodi exemplar, nempe *Heurnii* Observationem duodecimam adducit *Bonnetus* l. 2. Sect. VII. n. 27. Tantò magis autem reperiuntur ejusmodi constitutiones in ægris, post segnem tabem, alio morbo superveniente, vel etiam violentâ morte, absumtis *Vermes* in pulmonibus vid. in *Baribolini* Histor. Anatom. N. 46. Cent. I. quamvis quidem corpus ipsum non fuerit sectum, & insuper in Sarcophago totum cadaver similibus vermibus scatuisset memoretur.

CAP. V.
DE

Vera Phthifeseos Dignosi & Prognosi.

Audias valde frequentem inter Practicos disceptationem, an etiam *certa atq; firma Phthifeseos signa* dentur, è quibus in primis *incipientem* Phthifin deprehendere atque judicare fas sit; quin etiam vel gravius *radicantem* Phthifin ita certò ac indubie deprehendere, ut nulli *Hectice* pro *Phthifis*, falsè nimirum, acceptioni sit locus.

Si veritatis ipsius luculentam determinationem spectemus, curiosa utique est quæstio. Sin autem de usu Practico hujus determinationis sit sermo, tanti, ut putari posset, pretii illam non esse, ausim asserere. Si enim è circumspicienda praxi, imò ipsa ratione experientia innixa, intellexerimus, quod remedia *placide resolventia & discutientia*, & sine omni acedine *balsamica*, Phthifeseos unica vera sint solatia; *Astringentibus* autè *vulnerariis*, illi certo certius plus positi-

ve nocetur, quam consulatur: Et quod *Methodus* æque, ac *remediorum* apparatus, quò *Hæticis* vere subvenire licet, *Phibisi* quoque conducant; quæ verò *Hætica* nocent, *Phibisi* quoque noceant, & vicissim; haud sâne quicquam periculi subesset, si quis vel maximè non exquisitè assequi valeret, *Hætica* potius, an *Phibisi*, patiens, qui præmanibus sit, laboret.

Lenius incipientis, & insidiosè progredientis ac repentis *Phibiseos*, vix ullam à corpore patientis ejusque actionibus iramediâtè petendam suppetere *Diagnosin*, non subito affirmare.

Sicut enim eo tempore nihil, nisi *tussis*, & illa quidem sæpe numero admodum *exigua*, sese listit, & vix consideratu digna; ita, ut etiam in cadavere Illustris adolescentis, viginti, & quod excurrit, annorum, octo *nodos scirrhusos*, magnarum avellanarum mole, in pulmonibus repererit D. D. Præses, quorum plerique in meditullio exhibebant granum tophaceum seminum cannabis minorum & majusculorum instar: reliqua etiam, ipsorum consistentia, ita tenax & firma erat, ut nude dissolvi, & absque corruptione in ulcus, cum vesicularum, quas æque, atque vasa & tubulos involvebant, integritate, discutii, impossibile fuisse appareret. Hic interim juvenis dum viveret, interdum quidem tussiebat, verum ita parum & obiter, ut vix unquam tres aut quatuor exiguos tussis sonitus elideret. Alter juvenis 23. circiter annorum, è vulnere pulmonum, cum majorum vasorum dissectione, secundo die mortuus, uti sinistram pulmonum molem liberam, ita dextram thoraci par innumeras robustas fibras, transversum minimum digitum longas connexam habens (quam etiam vulnus ad dorsum usque penetraverat) gerebat simul *scirrhum*, magnæ avellanæ quantitate, qui superficie pulmonis ex uno latere connexus, illam eo loco corrugaverat; intus autem *duram densam substantiam* qualis propemodum *renum* est, referebat, in cujus medio *tenax mucus*, cum aliquot exiguis granis tophaceis hærebant. Hic juve-

4753

juvenis; interim, quantum cognati ejus meminerant, neque questus erat, unquam de ulla circa *respirationem* alteratione, neque poterant prædicti ejus cognati, ullo modo recordari, quod illum à longo tempore, nedum frequentius, aut fortius, *tussentem* audiverint. Illum vero *scirrhum*, citrà ulcerationem dissolvi potuisse, consistentia ejus univèrsa, nedum *tophi isti*, credere vetant.

Vulgò pro *Phthisis* signo interpretantur, si patiens *sepe* & per *longum tempus*, *tussi*, etiam *parva* & *inani* seu *siccâ* laboret; Inprimis sine manifestioribus causis. Quamvis autem hoc non sit de nihilo; tamen neque firmiter insistere his judiciis integrum est: Neque *Phthiseos* strictè dictæ, nempe *pulmonalis affectus*, proprium hoc signum reputare. Noverrunt enim unique Præctici peritiores, quod *Hæctica* ex hypochondriis, imò ipsa interdum primæ concoctionis vitia, non minorem *tussim* provocent; in dè verò potius familiariter *graviolem*, quæ etiam fortassis verior ejus differentia à *pectorali* haberi mereatur, nempe *siccitas*, cum *magno impetu* conjuncta.

Quamvis autem *valde diuturna*, præcipuè verò simul *sicca* tussis, suspitione valde justa, pectoris aut hypochondriorum vitii pertinacis, non careat; imò pro minus dubio signo ejusmodi constitutionis, è qua *Phthisis* aut *Hæctica* alia, majore impetu prorsus pere possit, non injuria habeatur: non præbet tamen signum, neque *Phthiseos* strictè dictæ, nec ipsius necessariò admodum *rabide* Hæctica, nempe ab *ulcerosa* vix amplius resolubili, aut actu jam *ulcerata* constitutione, dependentium affectuum.

Purulentum sputum, miserum est signum; nempe jam ad maximam *crudem* deductæ Phthiseos; Interim uti supra dictum, non obsoletè *unicum*; cum etiam *Phthisis* consummata deat, sine pure; Et in immenso etiam, ulcerationis minus aut nihil purulentæ progressu, ad mortem usque vix

454

☉ (22) ☉

quicquam notatu dignum à patientibus hujusmodi externi, frequentissime contingat.

Nusquam turpius quam in *Phthiſeos* divinatione dare se ſolent *Uromante*. Ubi nihil, niſi præſtigiatoris illis captioſis quaſtiunculis, de morbo *diu durante*, patiente *ſarigato*, malo colore affecto, appetitu exiguo, (*Es ſchmecke ihm kein Eſſen*) respirationis aliqua anguſtia, tandem conſultantibus eliciunt reſponſa illa: *Ja wohl hängt es Ihm ſchon lange an; Ja wohl iſt er müde und matt, Ja wohl iſt Ihm der Odem ſchwer, &c.* Quibus rebus, vel etiam ſi jam ante tentaverint, aut è ſpumâ, in Urinâ etiam minus craſſa, diu durante conjece- rint, præſentiam *tuſſis*, & huic etiam ſolliciti conſultantes adjece- rint illud ſuum: *Ja wohl &c.* tandem pronuntiant, *Es ſey die klare Schwindſucht mit dem Patienten.*

Uromanſia nempe *affectata*, tanto magis in quibuslibet *promiſcuè* morbis, uti ſemper præſtigiatoria eſt; ita miſere proſectò eſt Medici conditio, in ejuſmodi locis, ubi exiſti- matio ejus, ita inter ſtolidæ plebis, & nequam adverſario- rum captiones jaçtatur, ut etiam opus habeat conſilio illo, quod *Doſiſſ. Lenilius* ſuppeditat: nempe ut meminerit, ob- lata Urinâ interrogare, quod patienti ſit nomen; ut inde ag- noſcere poſſit, utrum ille mas ſit, an femina.

Cæterum *urina Phthiſcorum*, & ſæpe quam maximè in gravioribus exacerbationibus, citrà inſignem inflammatio- nem, admodum frequenter *ſanis* ſunt ſimillimæ; niſi quod *ſpumam* communiter diutius ſervent: quod tamen etiam ſimpliciori *tuſſi*, imò reliquo habitui patientis, ut vocant, *phle- gmatico-piuiſoſo* admodum familiare eſt.

Sicut autem, niſi cum primis ad extrema jam prolapſa, Phthiſeos nulla ferè *abſoluta*, præcipuè vero *ſingularia* ſuppe- runt ſigna; adeò ut etiam *veri puris* perita diſcretio inſtitu- enda ſit, ab illa, etiam in *ſimpliciore tuſſi* exire ſolita materia craſſa quaſi *puliacea*, ex ſtavo *vireſcente*, innoxia; quantum- cunque etiam illam formidare ſoleant patientes, & contra-
ſta-

124 755

stari adstantes, de Patienti ueriffe so schröcklich garstiges Zeug aus; conjugenda tamen eò magis sunt signa *socia*, nempe *ætas*, *tussis diuturnitas*, *perennitas*, præcipue simul *siccitas*, ac humiditatis *profundius excussa*, *sanguineis sbris* infecta consistentia; inprimis cum hac constitutione, qualitercunque *saniosa*; aut *puris æmula*: item *tussis* hujus exacerbatio ab *ære frigido*, *halitibus acerbis*: *humidæ*, *exasperationes* à rebus *acidis* assumtis.

Sicut autem universis hisce circumstantiis concurrentibus, nondum tamen propterea dignitas, *absolue*, inprimis *specificæ*, *pathognomonice dignoscas* competit; ita meretur vix non indubiam hujus generis certitudinem, si illis accedant progressæ conspicuæ *violations* pulmonum, inprimis *Hæmoptysis*, *peripneumonia*, *violenta læsiones*, *vulnera*, observatio inter *corrosivos*, aut *metallicos vapores* diuturnior, *hereditario dispositio*.

Postquam autem his omnibus evidens & conspicua non solum *exienuatio* corporis, sed ante omnia sensibilis *Hæctica*, accessit, de veritate Phthiseos certo esse licet Medico.

Pro distinguenda adhuc *minore*, sed tamen valde *diu continuata* tussi, cum quantalibet *Hæctica Febricula*, duo veluti specimina, reliquis subsidium ferre posse existimat D. D. Præses; nempe primò si tussis, à successive quidem, sed profundè tamen adducta *respiratione*, nihil intendatur, nec ullum in pectore, sive *angustia*, sive *renisus* cujuscunque vestigium sentiat: *Tabem* illam atque *tussim hypochondriacam* judicandam potius reputat, quam *pectoralem Phthisin*. *Secundò*, tantam ab experientia deprehendit, *Tabaci* recte præparati, *internam* efficaciam, in *pulmonali* tussi, ut cum aliàs illam, etiam cum suffocativo penè humorum infarctu conjunctam, certissime cohiheat; si etiam levior *suspensa tussis* ab illo remedio nihil mitescat, à *pectoris* vitio, illam, & quibus aliis stipata est, *pathemata*, non proficisci, pro certo habet. In gravissimis autem cum *inflammatoria febre*,
com-

commotionibus suppurascensibus, etiam hoc ipsum experimentum non semper satisfacere, pramonet.

Putamus satis dictum esse de signis, Phthisin *manifestantibus*, & ab Haecica *distinguentibus*. Interim paucis, & certè in usum, repetimus, quod ad ipsam *Praxin*, anxia talis determinatio, *necessitatem* nullam, *utilitatem* etiam longe minimam afferat: quod partim è practica tractatione, partim è *Prognosi*, judicari poterit, quam proinde, mox subjiciemus.

Placet hoc loco ponere vulgi sententiam, & ad *Praxin* pertinentem, consultandi rationem. Deferunt ad Medicum patientis *Urinam*, & saepe captatorias illius quaestiones, ita pertinaciter eludant, ut Medico, vel ad primam quaestunculam, edicant, *sibi neq; patientem ipsum, nec ullas ejus res, cognitias esse: sed transmissam aliunde Urinam*. Imò, qui callidiores sunt, suscipiunt etiam taciti, aut scriptum petunt, *Medici Responsum & Judicium*. Si vero loqui in animum induxerint, in primis, quando forte generalibus à medico tactis circumstantiis moventur, tandem breviter & rotundè petunt: *Sie verlangten eigentlich nur das einige zu wissen, ob der Patient die Schwindsucht hätte oder nicht; Addunt statim morosiores: Dann so wüsten sie, daß ihm nicht zu helfen wäre: Moderatiores, etiam in hoc Medici judicium ulterius poscunt; Er möchte sagen, ob ihm auch noch zuhelfen stünde, daß sie die Kosten nicht vergeblich verwenden müsten &c.* Ita nempe *Diagnosin* quidem tentare, *Prognosin* autem praecipuè solent.

Prognosis certè Phthiseos, etiam adhuc *incipientis*, summe *anceps* est; imò ita comparata, ut bene cum patiente agatur, si tantum lentioris atq; *mitioris* progressus paulo evidentiora suppetant signa. *Prævalentis* autem Phthiseos, si summam rei spectemus, ut mitissimè dicam, *συνανοθωασία*, ut ad tumulum usque patientem comitetur, est certissima; at æque certus, etiam ad accelerandam mortem certissimus, effectus, si vel spontè, vel arte, quocunque modo exasperetur.

Quam-

457.

Quamvis autem *suppurascens* Phthiſeos, ſi & *ſeparatio*, & *excretio*, vegetè ſuccedat, in robuſtis ſubjectis, aliquando obtingat curatio; oppido tamen rara ſunt illa exempla, & immani numero plura, ubi male cedat & exeat negotium.

Requiritur autem etiam ad iſtius modi *melioris* eventus qualemcunque ſpem, ut ante omnia portio læſa, majoribus bronchiorum ramificationibus, ita proxima ſit, ut per has *tempſtiva & copioſa puris evacuatio* optimè ſuccedere; *muſificatio* huic veſtigia legere; & denique *conſolidatio* juſta, bonum eolophonem negotio imponere queat. Cum autem ad hæc poſtulata neceſſariò ſimul optanda ſit, aut ſanè non facti dienda, inſignis *inflammatio*, & conſequentur *febris acuta*: ramorum quoq; tam aſperæ arteriæ, quàm qui hos jugiter comitantur, ſanguiferorum vaſorum, concurrens *abſceſſo & in pus* converſio; Difficultas autem *conſolidationis*, in viſcere ad indefinentem motum, & ſuper aëris externi incurſum, abſolutè deſtinato, unà etiam innumeris ſanguiferis vaſibus repleto: ſub his omnibus neceſſariis circumſtantiis, quàm inſuperabilis, etiam ipſi mox Theoriæ occurrat, totius hujus ſpei bonus exitus, cujuſlibet iudicio relinquimus atque commendamus.

Quid multa? valet certe hic ſi uſquam, diſtinctio illa, *Praxi* tamen medicæ utique plus, quàm illi alteri negotio, accommodanda, differentia nempe inter *poſſe & eſſe*, inter id, quod *ſpeculatio* credibile, & quod *obſervatio* factu poſſibile, declarat. Hæc ſanè *Experientia*, ita certam reddit, ſummam illam, & ſuperlativam *ὅς ἐν τῷ πολλῷ, nulli curæ obediens* hujus morbi pertinaciam, ut ſummo jure, vulgus non ſolum diſſidat Medicis, curam paulò certioris Phthiſeos in ſe ſuſcipientibus: ſed paulò intemperatioribus de plebe, quando magis indubiam Phthiſin, confidentius & acrius aggreditur Medicus, contemptim præſagiant: *Er werde ihm bald vollends hin helfen.*

Sanè verò, ſi vel *vulnerariis* remediis, in primis *adſtringen-*

D ii.

tibus: aut acrioribus balsamicis: aut expectorationem, seu potius purgationem per pectus, fortius impellentibus: Opiatis quoque: volatilibus copiosioribus, (ut vomitoria, acriora Purgantia, balsama Sulphuris cum oleis destillatis, abunde oblata, Mercurialia &c. agyrtis potius, quam Medicis imputemus) phthificos tractare incipit Medicus, habet vulgus, quod ipsi imputer, nec suo praesidio fallat: Certo certius enim in pejus inde ruit, & ab illo tempore gravius habere incipit, & magis magisque pergit imò perit, phthificus aeger. Sin autem temperatis remediis, temperandi solum scopum sequitur, imò assequitur, neque patienti satisfacit, neque cognatis, neque curiosis visitantibus, neque seere plerisque aliis per triviam praxin aucupantibus. Unde proximum est, ut patientes alium medicum eligant, & secundum methodum tali eventui magis idoneam, maturius, & cum majore impetu pathematum moriantur.

Quicquid autem hic illic allegatur, & interdum de Experiencia in proprio corpore, à concursantibus, patienti bene cupere videri volentibus, enarratur, quod videlicet hic aut ille, aut ipse, à Phthisi jam admodum increbescens, revocatus atque restitutus sit, uni ferè de sequentibus fundamentis innitur.

Vel enim 1) sola fuit tussis & fluxio catharralis in aliquem habitum deducta, & inprimis crassum illum, pulpasum atque viridem veluti mucum, praecipue sub increffantium usu, proferens; Vel 2) febris potius lenis simplicior, cum repentina contabescencia, & nimis sudoribus, tali febri familiaribus; vel 3) è lentâ tali pullulans adhuc recensior bestica: Vel 4) asthma solum pectoris affectio; Vel 5) superveniente minori alicui sibirrho, vegeta aliqua suppurazione, cum anticipiti periculo evasit aeger: Vel 6) simplicior adhuc hæmoptysis pro Phthisi vendita: Vel denique 7) non solum plane peculiare, sed & pro ejus temporis peculiaribus circumstantiis adhuc specialius auctum, robor naturæ, vix inter mille alia exempla pari

CV. 459.

pari constitutione expectandum. E quibus singulis ad *veram*, & inprimis *antiquam ulcerationem* Phthiſeos, Prognosis aut Therapia applicationem facere, irritus sit labor.

Unde merito pronuntiationi nostrae insistimus, quod *Prognosis* Phthiſeos, in *minutissimis* casibus, anceps atque difficilis maneat; *profundior* autem, *commori* soleat: *exasperata* etiam *mortem accelerare*.

CAP. VI.

Pathologia Phthiſeos.

ITa comparatus est hic morbus, ut scholasticis ejus causarum proximarum extricationibus immorari, nulla poscat necessitas. Cum enim sit *ulcerosus* pulmonum affectus, de *solutione continui*, *stasi*, *collectione*, *infarctu*, *corruptione* humorum, prolixè philosophari, ad *Ulceris* quidem causalem expositionem faceret; sed cum hic sermo nobis non sit, de *ulcere* simpliciter, sed quatenus *pulmonibus* ingruit ac innidulatum est, absurdum sit de *genere* prolixè tractare, ubi de *specie* agendum sit.

Equidem minimè negamus, quod non sine usu esse possit, *ulceris* veri atque *stricti* dicti verior atque dulcior distinctio ab *Apostemate*; cum autem illud superius, non solum verbis, sed ipsarum rerum discretionem, jam affatim notaverimus, non placet dicta repetere.

Dignior autem est quaestio, quanam causa, non ulcerationem, *in genere*, sed hanc maxime ulcerationem, non producant, sed *in hunc maximè locum* inducant.

Sane verò, ut alias consideratio *materialis* constitutionis atque structure corporis, ad stuporem usque diversa est, à *materialibus effectibus*, qui in illo contingunt; ita cum *finalium* ejus effectuum ratio non omnibus pariter in mentem, nedum in intellectum veniat, manent utique hæc quaestiones, non solum extra justam tractationem, sed etiam penitus extra ullam considerationem.

D 2

Aveo

1460.

Aveo certè doceri, quis unquam quæstionem moverit, nedum evolverit, *Cur Phthisis tam paucis hominibus eveniat?* At paucissimis, (si ad reliquos comparentur, ab hoc milo liberos,) & vix millesimo cuique; imò nemini absolute *tam citò*, aut *tam faciliè*, quàm utique posset, evenire, manifestum est.

Imò vero miraculo simile videtur, eminenti loco, inter omnes alias corporis partes, præcipue *rii* illarum, tam facilis ad corruptionem aptitudo, & tamen *tam rara* (& imprimis vera atque simplex, quali absolute exposita essent de sua materiali crasi) actualis corruptio; *Sanguinis* puto, *cerebri*, *pulmonum*.

Certè verò tanti est hæc, *Mechanismo* præsertim, nempe *justo motu*, harum partium & per has partes, unice dependens *conservatio*, (ne tam facile lædantur, quam per suam *materialem* constitutionem lædi poterant) ut summe necessarium arbitremur, in reddendis causis illarum læsionum, quæ ipsis tandem aliquando obtingunt, omni animi intentione quàm maxime dispicere, de ejusmodi causis tandem deprehendendis, (nam adsunt reverà tales) quæ hoc specialissimè exhauriant, ut non, *in genere*, corruptioni inferendæ quadrent; sed potius non nisi *tam raro* evenienti effectui, maxime satisficiant.

Liceat mihi, ex mente præsertim D.D. Præsidis, *Canonis Medico-Pathologici* loco ponere, quod *Pathologia Medice* absolvatur, in *omnibus & singulis* morbis, enucleatione ejus quæstionis: *Quænam sint ille cause, quæ in tali parte aut actione corporis, præsertim illum effectum, inter tot homines tam raro; in uno homine aut altero, tam sero: successu & exitu, imprimis salutari, tam brevi & expedito: reditu tam tarso; imo foris nullo, præstent & exhibeant?*

Ad hunc lapidem lydium si exigantur causæ morborum, quæ communis Pathologiæ utramque paginam absolvunt, vereor, ne in utraque pagina parum sinceri remansurum sit.

107

fit. Ita enim turmæ illæ caularum institutæ sunt, ut per illas, vel quilibet homo, nedum qualibet ætas sine cassatione, non uno, sed multis simul morbis, diripi deberet: Vel deberet ad minimum providentia antiquorum Systematum Physicorum, qua inter præcipuas rerum naturalium circumstantias, *Fortunam & casum*, numerant, reliquis effectibus æque ac defectibus trivialium illarum caularum, ita accenferi, ut reliqua tota caularum illarum constitutio, *materie* rationem haberet; *Fortuna* verò, aut *Casus formam* ad producendum effectum absolvent.

Immensi laboris fuerit, & quod maxime abominamur, insuper sterilis, monstrare, quantum à scopo deficiant vulgò decantatæ illæ *Phthiseos cause*; vix ulceri in genere, aut frivolæ cuidam tussi, satis exprimendæ sufficientes: alienissimæ vero ab illa circumstantia, cur Phthisis *tam raro & tam serò* eveniat? Missis itaque illis, inprimis ne nimium exerceat noster labor, Nos potius positive mentem nostram, imò ut speramus, Veritatem edisseremus. Operam vero dabimus, ut haud multo plura verba, quam res proferamus.

Si illorum, Phthiscorum, qui sine probabili *externa causa*, pulmones magis immediatè lædere idoneâ, ab *internis* ad eò causis, Phthiseos initia incurrere solent, numerus, conferatur, cum illis, qui talem *externarum* caularum concursum demonstrant, nimio quantum plures inveniuntur *prioris illius* quam *posterioris* generis.

Iterum, si illi, qui ita ab *internis* causis Phthistici evadentes è *robusto, sano, imò florido* corporis statu, *sanguineo* habitu, *plethorica* sanguinis affluentia, &c. in Phthisin prolabantur; Conferantur cum illis, qui magis *exsanguis, mucosi, scabiosi*, aut minimum *pallidiores, pblegmatici*, &c. apparent: Longè pariter major erit *priorum*, quam horum numerus.

Si illi, qui *catharrhibus* defluxionibus, *coryzæ, tussi* simplicibus, *Diarrhæis, scaliæ* serofiori, & *ulceribus* externis, aliâs obnoxii, tandè verò in justam suspensionem Phthiseos devolvuntur,

cur, comparentur cum iis, qui alias *hemorrhagiis* frequentioribus, capitis *astuosis* & *lancinantibus* doloribus, *hemieraniis*, acutis, repentinæ difficultati *respirationis*, à motu corporis citatiore, nedum actuali *Hæmoptysi*, expositi fuerunt, & hinc in Phthysin transeunt: iterum invenietur non solum numerus major posteriorum, sed & insuper altera consideratu pariter dignissima differentia.

Nempe *posteriores*, maxime vero, qui qualibuscunque *hemorrhagiis* alluefacti fuerunt, non solum longe *promptiora* succedentis Phthiseos pericula experiri deprehenderimus: sed & ipsius *manifestioris* & *presentioris* corruptionis genio, præ alteris, plurimum distingui potuerunt.

Iidem tales, in quibus manifestior *copia* & *impetus sanguinis* emicuit, & magis *saniosa* excernent; & *hæctica* manifestiora, imò graviora essent signa: Diverso modo constituti, *mitiora* & *segniora* hæc omnia exhibebunt.

Ex his imprimis circumstantiis, statuimus, quod præcipua Phthiseos, in *pulmonibus*, inquam, orientis, *ulcerosa* dispositionis, causa, sit *speciosa congestio* seu *constrictio sanguinis*, siue *floridioris* (& imprimis quidem hujus) siue etiam *serosioris*, ad *pulmones*; quæ quidem *directè* & *primariò*, ad *evacuationem*, hæmoptycam, aut becchicam, destinata sit: Ex accidenti autem, propter difficultatem perrumpendi, adeoque *stasis* inflammatoriam; vel etiam, non penitissimè evacuatum sanguinem, sed submucidi coaguli, quantumcunque exigui, intra paucas etiam vesiculas hæsitantis corruptionem: A posteriore, serosa, causa verò, tenacioris mucositatis tandem ingruente falsa, ulcerosa alteratione, adeoque in genere quidem *evacuationis* *propositæ* *defectu*, heteroclitus hic effectus, nempe affatim congestæ materiæ aliqua stasis, & inde abscessio aut ulceratio, ortum suum & nativitatem suam fortiatur.

Juxta hanc connexionem, si perpendatur, quam facile quidem natura sanguinis *exonerationes* per *expeditiora* loca, nares, hæmorrhoides, menses, instituat, iisque non magis infi-

stat

frat quam indulgeat; irem *seri mucidi* excussiones, per *cor zy-
ram, diarrhoeam sudores*, (ingens enim hujus evacuationis sub-
fidium per Urinam minimè omnium debita attentione anim-
advertere solemus:) Et ex adverso consideretur, quantum *ra-
rioribus usibus*, excretiones has, *sanguinis* præcipuè, quin er-
iam longè minus ad nocendum apud mucosi seri, per *impedi-
tiora* illa, & succedentibus illis majoribus periculationibus
exposita, loca suscipiat: unde *Hæmoptysis, vomitus cruenti, mi-
ctus cruenti*, citra causas accidentales illis viam sternentes,
immensum quantum rariore sunt, reliquis ante diebus, æque
atque *vomitibus, & hæmaturis*: Hæc, inquam, qui ita, uti de-
cet, & ipsa res est, pensitaverit, longe alia consequentiâ hinc
deducere poterit, unde *dependeat* illud, quod *Phibisis*, & alii
graviore pectoris affectus, longe *paucioribus* hominibus, cui-
libet etiam homini longè *rardius & minus prompiè*, quam per
alias rationes *peruisse* viderentur, eveniant & obtingant.

Cum enim pulmones perpetuò crassiusculorum humo-
rum transitui, tum tota sua *structura*, tum forti illo respiratio-
nis *motu*, servire possint & debeant; minime vero ulli, præ-
cipue crassioris materiæ *excretioni* subservire debeant, aut fa-
ctis commode possint: Fit inde, ut, præpostero nisu, ad istos
factâ congestione imò compressione, ad *expressionem & eli-
sionem* connitente, non solum sub hoc nisu & infarctu, tran-
quillus ille successus directi ipsorum officii, vim patiatur; sed
etiam minime opportuna *perruptio*, ne tam facile iterum co-
eat, ab illo perpetui *directi usus* transitu, nempe materia per-
petuò appellante, tantò magis impediatur.

Factæ semel *staseos*, & propter difficillimum regressum
succedentis hinc *corruptionis*: diversi corrumpendi *imperus*:
& *suppurascens* imperum, ejusque subsidiariam *inflamma-
tionem* ordinariè comitantis *febris*, prolixiores rationes red-
dere, ut in rebus planioribus nudisque, supervacuum duci-
mus: Aequè atque abunde patere putamus, & jam a præce-
dentibus breviter, sed non leviter, exposuisse speramus, *cur
phibi-*

404

phthifica pulmonum ulceratio, minimam spem absolute curationis admittat? Febris verò huic internæ ulcerationi accedens, communis ipsi est cum quibuslibet aliorum viscerum ulceribus & apostematibus.

CAP. VII.
De

Curatione Phthiseos.

Prostant in omnibus propemodum Systematibus Practicis, numerosa & consilia & remedia, quibus Phthisis expugnari, & patiens in integrum restitui possit; sed odiola penitus in hoc genere est experientia, quæ si non absolute calculum suum denegat, in immensum tamen extendit triste illud *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ*. Tempus non permittit, neque animus fert, prolixitatem. Dicemus proinde potius in nostro ordine, pro virili nostrâ parte, sententiam.

Frequentiores circâ pectus angustias, à motu corporis, aut post illum, increbescentes, sanguinis *turgescens* effectum, certius & solidius nihil expugnat, quàm Venæ sectio, NB. *tempestiva*; non *curativè*, sed *preservativè*, circâ *equinoctia*, instituta, & ad minimum IV unciis, operæ pretium factura. Si *Hæmoptysis* jam emicuit, efficacius, in primis etiam securius, in *pede* facienda. Minime omnium verò, aliàs *consuetæ*, negligenda, etiam jam in ipsa Phthisi.

Enim vero etiam in ipsa Phthisi, *dicto tempore*, secta vena, omnia *mitiora* reddit. Minima omnium tamen in aliqua insigni *exacerbatione inflammatorio-febrili*, præcipue jam per multos dies vigente: Sed omnino tranquillioribus rebus, & melius in *pede*, nec nimium parce.

In tussi sicca, ut communiter *Colerico-sanguineis* potius, quàm sanguineo-phlegmaticis familiari, quò magis jam suspecta est, eo major est pari *tempestivæ* venæ sectioni locus; in primis in *pede*, sufficiente quantitate, & subjungendo *pedi*

diluviorum usum. In foeminis mensium defectum passis, tanto magis rationi hæc consonant, *to tempestivum* simul ad *phases lune* dirigendo, & nihil nimis parce! Edicimus autem, pro mitigatione Phthiæ, sine *diversione sanguinis à pectore*, & quidem, cum ventilatione, quicquid reliquum agatur, eò magis irritum futurum.

In *siccâ tussi*, cum *contabescencia*, febriculâ *hectica*, imprimis cum *coloratione* faciei, reliquo corpore palescente, ab *incrassantibus & expectorantibus* præstat penitus abstinere, nisi prudentissimè, & parcissimè, & brevissima pro una vice, continuatione uti sciveris. Quicquid agas, operæ pretium exiguum reportabis, periculum facillimè creabis. Non tam è pectore *evacuanti* Expectorantia, quam *per pectus*; proturbant, inquam, humores crassiores ad pectus, & *expurgant per pectus*, quod absit.

Quæ Phthiæ ut ulceri destinantur, si *Balsamica acriora* sint, *Myrrha*, *Balsama exotica*, *cerebinthina*, *olca destillata*, & ex his parata *Balsama sulphurata*, augent *Febrem*, concitant aut exasperant *inflammationem*, *extenuationem*, *inquietudinem*, *sitim*. *Vulneraria*, stringunt supprimunt excretionem, coarctant *respirationem*, irritant *febrem*: cooritur *inflammatio* profundior, conclusa materia corrumpitur acrius, omnia pejora: Si jam antè pejora fuerint, mox pessima, & irreparabilia. Mirus contrà omnem rationem abusus! Quis unquam in superficie corporis debellat *ulcus*, imprimis in *sanguini parte*, *travmaticis* immediatè?

Miserum vero per horulam fortè solatium ab opio! Si fortius aut sæpius detur, omnia pejora: *Febris* in primis: quæ hinc etiam asperior & inordinatior: *Vires* quasi ruina labentes irrevocabiles. Ubi usus esse videtur anodyno præstat M. P. de Cynoglossa.

Auro certò redimendum esset Antimonium diaphoreticum, si, juxta Sylvium, abscessus & ulcerationes internas restitueret; sed inauspicato veritas destituit effatum. Lon-

E

ge

466.

☉ (34) ☉

ge facilius autem, tam illius, quam aliorum terreorum abortivorum usu, debilitantur penitus concocto, digestio, excretiones. Qui vero per compendium hæc omnia; *anxietates* insuper, *cardialgias*, *flavulentias anxias*, *tormina*, *diarrhæas*, vix, imo sine graviore noxa nunquam, cohibendas, perpetuum externum *algorem*, *frigidum*, *multum*, *colligativum*, *sudorem*, maturam & anxiam mortem, in patiente suo videre gessit, utatur diligenter *Antihæmico Poterii*, & erit voti compos. Si hoc ad manus non sit, aut varietas deleat, vocet in subsidium *Tinduram antiphibiscam*.

Nitri abusus in phtisi nocet, prudens usus, quantitate & tempore iustis, pluris est quam multa alia medicamenta, ad mitigandi scopos.

Efficaciam *Balsami Locaselli*, ab illustrissima quadam matrona in proprio suo corpore comprobata, intellexit Dn. Præses; sed cum universæ morbi circumstantiæ minus sibi sint cognitæ, tantisper ἐπέχει B. D. D. *Meibomii* Balsamus pectoralis, ratione ingredientium in fundo idem, correctior tantum & auctior, in frequenti usu fuisse memoratur Celebrerrimo huic Viro: De effectus certitudine, non idem. Univerfa efficacia sine omni dubio imputanda esset *Cere*: nam *oleum olivarum*, etiam *hyperico* imbutum, *therebinthina*, *sperma Ceti*, & in singulas doses parum *santali*, *Balsami Peruviani*, minimum *sanguinis Draconis*, & *Croci*, quid possint in expectatum, experientia docere debet: (quam interim etiam aliquando, è rebus minus speciosis, eximios fructus præstare, non credimus magis quam scimus) ratio interim hoc loco nihil perspexerit.

Quamvis autem nota sit Paracelsi promptitudo, ad medicamenta tanquam specialissimæ efficacæ, ad varios morbos difficillimos promittenda; temperans tamen observatur fuisse in specificis, aut alia faciliore atque certiore curatione *Phibiscos* pollicenda. *Murem campestem* laudat, sed modestè tamen. Quod ille dubitavit facere, suppleverunt affectati

467

Etati ejus sequaces, Philosophica illa sua expressione, quod medicamenta ab ipsis jactata, *pulmonem, hepar, renes*, restituant, resarciant, imò regenerent, etiam si jam absumta sint omnia, ad *juglandis* forte magnitudinem; nempe ut saltem seminium adhuc restet. Pax.

Nolumus chartam prodigere, transcribendo catalogos commendatissimorum, simplicium & compositorum. Abundamus ejusmodi indicibus, imò ut minus errare possit Practicus incipiens, potest invenire talia jam in multis formulas compacta, non apud unum solum autorem. Sed prospiciat sibi omni modo de evictione promissi effectus.

Sulphuris usus non planè sicco pede prætereundus est. Efficacia ejus in *scabie* notissima est, quod illam extùs ad interiora; intus autem ad exteriora, propellat; imò alia etiam ulcera ad tempestiviorè *desiccationem* deducat. Interpretabimur, quod inter prudentiores, magis ab hoc effectu ejus, argumentatio continuata sic etiam ad *ulcera interna*, potius, quam ut crudis illis superstitionibus & frivolæ hyperbolæ Chymiastrorum, totam rem tribuendam censeamus. Sed reclamatione effectui Experientia. Exoptatissimum aliàs utique esset, difficillimum morbum tam vilis pretii & maxime parabili remedio manus dare. Oportet ergò ut in applicatione seu argumentatione sit vitium: & est profecto, Sulphur enim nullum ulcus, imò neque pustulam unam, de fecunda etiam scabie, curat; sed solum *motum humorum* illorum alterat: *Motum*, inquam; & hoc præsentissime, & paucissima quoque sui quantitate, *Crasin*, vel planè non, vel languide demum, & magnæ quantitatis exiguâ, sub longo tempore, efficaciam. Unde est, quod ulcera quoque non ita velociter desiccet, quantumvis autem etiam hoc faciat, non tamen eo ipso portionem corruptam etiam instauret & in integrum restituat, quod vel balneatores satis sciunt. Non quadrat itaque applicatio ad Phthisici ulceris curationem.

At verò non solum non curat, sed turbat etiam, cum

E 2

equa-

408

aequalitatem excretionis liberioris, eum in specie febrim. Unde certe, qui in Phthisi per sulphur operæ pretium facere sciverit, peculiare artes calleat necesse est.

Ausim plus sperare de sulphure (sed non flammam adepto,) *florum exhalantium* formâ extrinsecus per inspirationem attracto. Movet me ad hanc sententiam, quantum mihi constat inaudita antehac, experientia D.D. Praesidis; qua aliquot vicibus in proprio suo corpore usus, confirmationem etiam ab aliis, quotquot illum imitari ausi sunt, pariter prompto successu expertus est. Nempe molestiorem & pertinaciorē tūssim, fumo antimonii crudi, è crucibulo, in quo fufum stet, & evaporet, datâ operâ, pando ore & profundâ respiratione, intimum pectus adducendo: Unde tussis ejusmodi intra paucas horas evanescit. Quod de *Realgaris* seu *Sandaracæ Græcorum* fumo habeat Riverius, norum est; securius autem quolibet intuitu, est antimonium.

Consummata Phthiseos nullam esse curam, in primis verò prævalidæ ac diffusæ, superius diximus; Loquimur practicè, de cura, cui de meliore, certiore atque firmiore eventu fidere liceat: certe enim cum grano salis accipiendum est illud monitum practicoꝝ (de Chirurgia majore jure intelligendum) *præstare remedium experiri anceps, quam plane nullum.* Etenim si remedium ita comparatum sit, ut frequentius in pejus, rarissime in melius, convertat malum, imo toties hoc agat, quoties tentatur, ibi quod paulò moderatior dicant: *es muß gehen oder brechen*, id quibus paulò acutior est natus, non ita malè interpretantur, *es gerathe oder verderbe*: At maledico suo môre plebs appellat: *auf Galgen und Dathlos probiren.*

Res in eo versatur. Nullum ulcus *capacius*, restituitur, nisi per modum quantæ libet *inflammationis, purulentæ abscessione factæ mundificationis*; ut subcruentam superficiem (ac si talis pars recentè dissecta esset, unde *frischen Grund* appellat;) nanciscatur. Hæc rei remediis & manuali opera

011469

pera mundificatoriâ, in externis partibus prospicere (ut & inflammatio & suppuratio moderate fiat & succedat) apex est officii circa talia, Medico-Chirurgici. In oclusio autem, ubi hæc accidentia suo, ut ita loquat, flumini relinquere necesse est, in parte in super, perpetuo forti motui, imo violentæ tussis concussioni obnoxia, alia est rerum facies. De reliquo verò illi solû, qui has res eodignè intelligant, recordabuntur, quod nullum ulcus, nisi *rosa ejus superficies* antiqua æqualiter absterfa sit, aut, ubi manuali applicationi locus non est, *abscesserit*, restituarur: Id si ad ulcus in pulmonibus applicetur, nomini conceptu difficilis erit ratio, cur difficultas in hoc ulcere curando, communiter insuperabilem sese gerat.

Conferantur cum his aliquot observationes apud unum & alterum Practicum legendæ, ubi cum magnâ excretionem puris, etiam post ramenta vasorum, bronchiorum, imò substantiæ pulmonum ejecta, tamen restitutus memoratur æger, quamvis alii plures inde mature intereant.

Optandum certè esset, ut traditio illa Paracelsi, de *ulcerum expurgatione & mundificatione spontaneâ*, ab intra jam antè ducentos propemodum annos proposita, melius, sed percircumspectam experientiam, rectè pertentata fuisset. Nisi enim in illâ, aut illi fundamento innixâ simili, tractatione, aliquid adhuc subsidii solidi pro Phthifico ulcere superest, de aliis male speramus.

Inter traditiones de specificis considerationem meretur illa, quam de *Nummularia* circumferunt: quod nempe hæc herbula *ovibus* ulcerationem pulmonum inducat, hominibus verò potius salutaris sit. Item, quod de radice *trifolii fibrini* hominibus Phthificis æque ac *ovibus* salutaris, prædicant: de Phthifico, per assiduum usum *Nasturii æquatici* restituto, vide an credas *Bonetto L. 2. S. 7 c. 23*.

Pulmones *vulpis*, & aliorum animalium; ranæ pulmones & epar, *spermioia* Crolli & alia similia, sine dubio præcipuam constellationem, tam in Medico, quam Patientie præsupponunt, prolaudato effectu obtinendo,

170

De Equitationis usu & efficacîa in Phthisi, quam ve-
lut indubiam facit Sydenham, legi potest ille ipse in suis
scriptis: Confer. Program. Dn. Præsidis de hac anno-
tatione. Profundiùs diffusæ multum derogare, sola con-
firmare debet Experientia, cui negotium commendari
meretur.

Acidularum usum, Phthificis, quocunque etiam mor-
bi gradu atque statu, nemo svadet; De *Thermis* dissident
Prædici: Laudant aliqui *peculiares* aliquas, alii etiam *ple-
rasque omnes*: Damnant aliqui solum *internum* usum;
alii etiam, inprimis *moderatum*, admittunt, aut lau-
dant prorsus. Plerique, qui etiam illis favent, non *fer-
vidiores* approbant; utpote quas evidentius patientem ex-
agitare etiam ratio svadet. Operæ pretium in verâ Phthi-
si nemo per illas fecerit eximium; Periclitationem prom-
ptius incurret. Tolerabiliùs illas feret, qui sanguinem
prius ventilavit, quam qui id omisit. Ad summam verò
rei inania hæc sunt.

Lactis cura, non indiget novo laudatore, jam abundè ab
aliis deprædicata; At sane si indigeret, nostram operam non
locaremus. Putamus enim nihil aliud esse, quam modicè
cibare, & negotium Naturæ commendare. Experientia
est optima rerum arbitra.

Interim illud, quod in *cura lactis* palmarium est, aliis etiam
senioribus Methodis & medicamentis accommodari poterit,
ut mini nè fastidiat æger continuationem jugem, etiam per
multos menses. Certissimum enim illud est, quod in verâ
Phthisi nihil *breviter* fiat, inprimis *securè*; sed quicquid im-
petum præ sese fert, *inflammationis & suppurationis*, præcipi-
tis excretionis, nisi plane *suppressionis & suffocationis febris*,
virium lapsus, exasperationes datâ portâ introducat.

Speramus hoc modo officio & proposito nostro satisfacisse.
Prædicatorum & Experientie iudicia non reformidamus:
Facile fuerat, tantundem, quantum vulgò fit, polliceri, aut sa-
ne

ne confarcinata farragine affacim profantium remediorum
& commendationum illorum, spem facilis curationis fovere:
Nos ve ò maxime cordi habemus.

*Non fumum ex fulgore, sed è fumo
dare lucem.*

Sublimis Medicina, animum fasti-
dit inertem,

Et lusum vani despicit ingenii.

Ars est, iudicium poscens, operamq;
peritam,

Hanc manus atq; animus tractet
utrinque vigil. (rande;

Utroq; instructus, dignissime Docto-
Fauftis auspiciis artis adyta petis.

Firma Tibi ratio dat & experientia
laudem, (potest.

Hic meridis laurum nemo negare
I, cape qui merito Tibi decernuntur
honores, (geras.

Det Deus, ut felix cuncta secunda

*Nobilis & Experientissimo Domino Doctorando
honoris causa scribit*

PRAESES.

114 472.

A Freum viscus quando depasci-
tur ulcus,
Totum una corpus tabe perin-
de ruit.
Tu rodens ulcus corpus consume-
re natum
Docte consolidans digna brabea
feres.
Applaudo Lætus: Faveat Tibi por-
ro JEHOVA,
Quo multis vita des meliore frui.

Honoris & benevolentiae causa hæc
apposuit

D. G. C.

ULB Halle

3

001 871 366

56

XV.

433.

22

1704, 19^e

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

PHTHISI,

Quam

In illustri Academia Fridericiana,
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DN. FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORUSSICI ET ELECTORATUS
BRANDENBURGENSIS HÆREDE,

&c. &c.

EX DECRETO GRATIOSISSIMÆ FACULTATIS MEDICÆ
SUB PRÆSIDIO

DN. GEORGII ERNESTI STAHL,
MED. D. ET PROFESS. PUBL. ORDINAR.
h. t. FACULT. DECANI,

Promotoris sui maximè colendi,
PRO LICENTIA

Summos in ARTE MEDICA Honores & Privilegia
Doctoralia adipiscendi,

ad diem *Januarii MDCCIV. Horis ante & pomeridianis.*
Publice ventilandam proponit,

CHRISTIANUS FEDER,
RIGENSIS.

RECUSA, HALÆ MAGDEBURGICÆ,
LITTERIS CHRISTIANI HENCKELII, Acad. Typogr. 1722.

